

Innlegg á málþingi um málefni fatlaðs fólks í alþjóðlegu samhengi

María Rún Bjarnadóttir, lögfræðingur
15. mars 2012

Innanríkisráðuneyti og fatlað fólk

- Málefni sveitarfélaga
- Jöfnunarsjóður sveitarfélaga
- Lögræðislög
- Mannréttindi
- Samgöngur og fjarskipti

Efnislegt inntak mannréttinda

- **Lagalegur skilningur:** Réttindi sem eru skilgreind í réttindaskrá og alþjóðasamþykktum, til dæmis í Mannréttindayfirlýsingu Sameinuðu þjóðanna.
- **Pólítískur skilningur:** Réttindi sem talið er æskilegt að tryggja fólki hvort sem þau eru nefnd í alþjóðasamþykktum eður ei.
- **Siðferðilegur skilningur:** Réttindi sem allir menn hafa óháð staðbundnum kringumstæðum eins og samfélagsgerð eða efnahag.

Flokkun mannréttinda

- Neikvæð og jákvæð réttindi
  - Jákvæð réttindi krefjast aðgerða stjórnvalda til þess að tryggja borgurum réttindi
    - Réttur til menntunar og lífsviðurværis.
  - Neikvæð réttindi krefjast aðgerðarleysis af hálfu ríkisins
    - Tjáningarfrelsi, fundafrelsi, trúfrelsi.
- kynslóðaskipting réttinda
  - Fyrsta kynslóð borgaralegu og stjórnómálalegu réttindi.
  - Önnur kynslóð félagsleg og efnahagsleg réttindi.
  - Þriðja kynslóð „samstöðuréttindi“, til dæmis réttur til vatns eða friðar.

Mannréttindi á vettvangi SP

- Allsherjarþing (General Assembly) New York
- Mannréttindaráðið í Genf (Human Rights Council)
- Mannréttindafulltrúi SP (High Commissioner on Human Rights) í Genf
  - Megiábyrgð á starfseminni og nýtur við það aðstoðar Mannréttindaskrifstofunnar (Human Rights Centre)
- 9 kjarna mannréttindasamningar
  - Ísland fullgilt 6.
  - Samningurinn um réttindi farandverkamanna og fjölskyldna þeirra
  - Samningurinn um bann við þvinguðum mannshvörfum
  - Samningurinn um réttindi fatlaðs fólks
- Grundvallarplagg: Mannréttindayfirlýsing SP 1948
  - „We the peoples..“

Eftirlitskerfi á vegum SP

- Allsherjarúttekt (Universal Periodic Review)
  - Reglubundið á 4. ára fresti. Fyrstu umferð lokið, fyrirtaka Íslands í október 2011, lokaniðurstaða í dag 15. mars 2012. Næsta fyrirtaka 2016.
- Talsmenn (special rapportour) á grundvelli málaflokka eða landsvæða
- Eftirlitsnefndir á grundvelli mannréttindasamninga
  - Aðildarríki skila inn skýrslu og er svo gert að fylgja henni eftir við fyrirtöku. Viðbótarspurningar fyrir fyrirtökur.
  - Sérfræðinganefnd á grundvelli samnings SP um réttindi fatlaðs fólks hefur tekið til starfa.

Innanríkisráðuneytið og mannréttindi

- Samþætting og samvinna
- Skýrslugjöf til eftirlitsnefnda á vegum SP
- Landsáætlun í mannréttindamálum

Landsáætlun í mannréttindamálum

- Stefnuyfirlýsing ríkisstjórnarinnar
  - Mannréttindasamningar sem Ísland hefur undirritað og fullgilt verði leiddir í lög ásamt því að gerð verði áætlun í mannréttindamálum að norrænni fyrirmynd. Mannréttindafræðsla eflid á öllum skólastigum
- Ísland 2020
  - Áætlun í mannréttindamálum. Fullgilda og leiða þarf í lög þá mannréttindasamninga sem Ísland hefur undirritað ásamt því að gera áætlun í mannréttindamálum að norrænni fyrirmynd. Ábyrgð: Innanríkisráðuneyti.
- Áhersla innanríkisráðherra
  - Mannréttindamál hafa fengið aukið vægi í innanríkisráðuneytinu en við stofnun þess um áramótin var ákveðið að einn sérfræðingur helgaði sig eingöngu þeim málaflokki. <http://www.innanrikisraduneyti.is/frettir/nr/27077>
- Ábendingar sérfræðinganefnda SP og CoE
  - Ábendingar um kerfislægan vanda og úrbætur á borð við stofnun þjóðbundinnar mannréttindastofnunar, skorti á samhæfingu innan stjórnkerfisins og skorti á skráningu og gagnaöflun með tilliti til mannréttindasjónarmiða.

Nokkur atriði sem þarf að taka afstöðu til

- Íslensk mannréttindastofnun
  - Krefst lagasetningar
  - Sjá 33. gr. samnings SP um réttindi fatlaðs fólks
- Farvegur fyrir ábendingar sérfræðinganefnda SP og CoE
- Uppbygging og ábyrgð innan stjórnarráðsins með tilliti til málaflokksins
- Lögfesting mannréttindasáttmála
  - Skilgreing mannréttindasamninga
  - Réttarheimildaleg atriði í tengslum við lögfestingu

Vinnulag

- Greining
- Reglubundið innra samráð
  - Hálfsmánaðarlegir fundir verkefnahóps
  - Bakland í ráðuneytum
- Aðkoma samráðshóps
  - Faglegt aðhald
  - Aðkoma að fundaröð
- Reglubundið opið samráð
- Morgunverðarfundaröð
  - Næsti fundur um mannréttindi geðsjúkra 29. mars.

Landsáætlun - drög að langtímasýn

- Þingmál lagt fram í október 2012
- Samfélagslegt verkefni – samstarf stjórnvalda og hagsmunaaðila
- Mannréttindi í framkvæmd
  - Tryggja alþjóðlegar mannréttindaskuldbindingar á Íslandi
  - Farvegur fyrir athugasemdir sérfræðinganefnda
  - Mannréttindavitund
- Samþætting og hagkvæmni í stjórnkerfinu
  - Samráðsvettvangur
  - Samþætting aðgerðaráætlana – hluti af stærra verkefni
  - Endurskoðun stofnanastrúktúrs

